

Instytucje usytuowane: filozoficzna analiza tworzenia lokalnych instytucji oraz ich trwałości

Projekt poświęcony jest filozoficznym podstawom teorii instytucji. Bada ontyczne i epistemiczne czynniki, które odpowiadają za kształt instytucji, jak również za ich trwałość.

Panuje powszechne przekonanie, że instytucje mają znaczący wpływ na strukturę, funkcjonowanie, a w szczególności bogactwo społeczeństw. Nie ma jednak konsensusu w sprawie tego, czym instytucje jako takie są, czy – mówiąc o instytucjach – odnosimy się do norm regulujących nasze działanie niejako odgórnie, czy też odnosimy się do schematów utrwalonych oddolnie w samym działaniu; a może do szczególnych miejsc lub warunków, jak np. miasto Warszawa lub Muzeum Narodowe w Krakowie (wówczas jednak musimy uważać, aby nie utożsamić instytucji z organizacją). Jak widać, mamy tutaj pewne pojęciowe niedookreślenie.

Punktem wyjścia niniejszego projektu jest przekonanie, że dobrym sposobem na zaradzenie temu niedookreśleniu jest swoiste połączenie dwóch perspektyw: jako projekt filozoficzny, stawia on sobie za cel dostarczenie bardzo ogólnego i abstrakcyjnego opisu instytucji, a więc ujęcie ich istoty; z drugiej strony przyjmuje się tutaj perspektywę implementacyjną, jak to roboczo określam, co znaczy, że wychodzi się od analizy udanych lub nieudanych przypadków implementacji/tworzenia instytucji na poziomie lokalnym. Tym samym sprawą kluczową – co jest nieomal zupełnie pomijane w literaturze filozoficznej – staje się problem lokalnego zapotrzebowania (popytu) na instytucje.

Projekt poświęcony jest więc odpowiedzi na następujące pytania:

1. Co decyduje o treści zapotrzebowania na określoną instytucję, w szczególności instytucję rozumianą jako zespół norm/reguł? Tutaj projekt formułuje stanowisko, zgodnie z którym z epistemologicznego punktu widzenia powinniśmy wyodrębnić głębszą (lokalną) warstwę instytucji, która nie sprowadza się do norm, lecz decyduje o tym, co ludzie postrzegają jako dobro warte stosownego działania i uzasadniające normatywną regulację owego działania.
2. Jeżeli przyjmiemy tę lokalną perspektywę epistemologiczną, powstaje pytanie z zakresu ontologii: *czym są* tak rozumiane instytucje? W tym zakresie projekt sformułuje koncepcję, zgodnie z którą instytucje są tzw. niszami poznawczymi wyższego rzędu.
3. Następnie pojawia się pytanie o to, co decyduje o trwałości tak pojętych instytucji w sytuacjach kryzysowych – pytanie szczególnie palące w niespokojnych czasach kryzysu zdrowotnego i kryzysu bezpieczeństwa międzynarodowego, w których znajdujemy się od 2020 roku. Projekt podaje w pierwszej kolejności pewne epistemologiczne warunki trwałości instytucji, a następnie bada ową trwałość w obszarze ontologii jako pewien system – można rzec ‘system odporności’ struktur społecznych.